

**ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЯК ПЕРЕДУМОВА
ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТА ДО НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

УДК 378.016:81'243

Тамара Бабенко, кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземних мов факультетів психології та соціології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

**ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЯК ПЕРЕДУМОВА
ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТА ДО НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Володіння іноземними мовами відкриває наукові перспективи перед українськими студентами. Професійно-орієнтоване навчання іноземних мов у нелінгвістичних вищих навчальних закладах дозволить сформуванню у студентів комунікативну компетентність, необхідну для участі у міжнародному науковому житті.

***Ключові слова:** професійно-орієнтоване навчання іноземних мов, наукові перспективи, комунікативні компетентності, університетські навчальні плани, студенти вищих навчальних закладів.*

Літ. 5.

Тамара Бабенко, кандидат педагогических наук, доцент,
заведующий кафедрой иностранных языков факультетов психологии и социологии
Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

**ПРОФЕСИОНАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОЕ ОБУЧЕНИЕ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ
КАК ПРЕДПОСЫЛКА ГОТОВНОСТИ СТУДЕНТА К НАУЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

Владение иностранными языками открывает перед украинскими студентами научные перспективы. Профессионально-ориентированное обучение иностранным языкам в нелингвистических высших учебных заведениях позволит сформировать у студентов коммуникативную компетентность, необходимую для участия в международной научной жизни.

***Ключевые слова:** профессионально-ориентированное обучение иностранным языкам, университетские учебные планы, научные перспективы, коммуникативная компетентность, студенты высших учебных заведений.*

Tamara Babenko, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Head of Foreign Languages Department of Psychology and Sociology Faculties,
Kyiv National University by T. Shevchenko

**VOCATIONALLY ORIENTED FOREIGN LANGUAGE LEARNING AS A PREMISE FOR
STUDENTS' SCIENTIFIC ACTIVITY**

A command of a vocationally oriented foreign language opens scientific prospects before Ukrainian students. Incorporation of foreign languages for special purposes into the university syllabi enables the graduates of science departments to take part in international scientific activities and projects held abroad.

***Keywords:** foreign languages, vocationally oriented foreign language learning, scientific prospects, university syllabus, university students.*

Постановка проблеми. Наукове майбутнє сучасної студентської молоді великою мірою залежить від достатнього професійно-орієнтованого володіння іноземною мовою. Оновлені навчальні плани не можуть задовольнити потреби широких кіл студентства, адже, як передбачається, абітурієнт нелінгвістичних факультетів має вступати у вищий навчальний заклад з достатнім рівнем знань з іноземної мови (з рівнем В – самодостатнє володіння) та у подальшому підтримувати цей рівень й удосконалювати свої знання самостійно або шляхом відвідання факультативів, якщо такі закладені у навчальні плани даного факультету.

Проте студент 1 – 2 курсу не завжди

замислюється про своє майбутнє й настільки усвідомлює необхідність вивчення іноземних мов, щоб відвідувати факультативні заняття, які не завершуються заліками або іспитами. Коли ж талановитий студент стає аспірантом та працює над дисертацією, він стикається з проблемою: однією з умов одержання наукового ступеню є наявність міжнародних публікацій та участь у наукових конференціях закордоном, де робочі мови, переважно, – англійська, німецька або французька. Якщо раніше ці вимоги можна було задовольнити у найближчому зарубіжжі, то зараз, виходячи з патріотичних міркувань, для переважної більшості молодих науковців такий вихід є неприпустимим.

ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТА ДО НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета статті – довести необхідність навчання професійно-орієнтованої іноземної мови в якості нормативного курсу на нелінгвістичних факультетах як передумови майбутньої наукової діяльності студентів.

Аналіз дослідження проблеми. Про потребу вивчення в нелінгвістичних вищих навчальних закладах іноземної мови та її професійно-орієнтованого компонента свідчать багато чисельні публікації, що торкаються також і питань методичного забезпечення процесу викладання: Л.В. Потапенко (Професійно-орієнтоване навчання іноземної мови студентів нелінгвістичних спеціальностей, 2013), Е.І. Василенко (Проблеми іноземних мов для спеціальних цілей, 2014), Г.Р. Газиззуліна (Мовні стратегії в англомовній комунікації в навчанні ESP, 2014), А.В. Крижановская (Розвиток іншомовної професійної комунікативної компетентності спеціалістів технічного профілю, 2014), О.М. Мирошніченко, В.П. Фролова (Шляхи удосконалення навчання іноземних мов у контексті сучасного технічного вузу, 2014), Т.П. Благодарна (Розвиток навичок роботи з професійно-орієнтованими текстами на початковому етапі вивчення іноземних мов, 2012), Т.В. Купріна (Критерії оцінювання рівня сформованості навичок та вмінь продукування презентації англійською мовою студентами економічних спеціальностей, 2012).

Вищезазначені автори не припускають сумнівів щодо доцільності викладання іноземних мов на нелінгвістичних факультетах, але у даних публікаціях не наголошується на необхідності викладання професійно-орієнтованого компонента іноземних мов як передумови майбутньої наукової діяльності студентської молоді.

Виклад основного матеріалу. Рекомендації МОН про формування навчальних планів у вищих навчальних закладах на 2015\2016 навчальний рік свідчать про те, що у нелінгвістичних ВНЗ навчання іноземних мов стає обов'язковим або факультативним (у кращому випадку) [1]. Отже, іноземні мови будуть прерогативою лише шкільної освіти.

Щодо шкільної освіти, то, згідно з оновленими типовими навчальними планами спеціалізованих шкіл з навчанням українською мовою і поглибленим вивченням предметів технічного (інженерного) циклу, на дисципліну “Іноземна мова”, наприклад, у 6 – 9 класах надається лише 2 години на тиждень. Таку саму кількість годин з іноземних мов можна побачити й у планах усіх інших типів шкіл крім спеціалізованих з поглибленим вивченням іноземних мов [1].

Положення про Державну підсумкову атестацію з іноземних мов зорієнтоване на отримання учнями випускних класів рівня В2 (у спеціалізованих школах) та рівня В1 (у загальноосвітніх), хоча атестація з іноземної мови не є обов'язковою [2]. На атестацію з іноземної мови націлені, як правило, ті випускники, які спеціально до цього готувалися (часто-густо – з репетиторами) й, можливо, вони підтвердять закладені у Положенні рівні. Досвід багаторічної роботи у школі дозволяє припустити, що за таку кількість навчальних годин більшість учнів загальноосвітньої школи без додаткових занять буде в змозі досягнути лише рівня А2 (рівень виживання, за умови володіння яким особа може виконувати завдання, пов'язані з елементарним обміном інформацією у межах знайомих та побутових тем) [3].

Припустимо, що до нелінгвістичних факультетів університету прийдуть студенти з рівнем В1 (пороговий рівень, за яким ви можете розуміти, про що йдеться мова у радіо- і телепрограмах, висловити власну думку, обґрунтувати погляди, вести листування середньої складності, читати адаптовану літературу) [3].

Звернемо увагу на дискриптор цього рівня. В ідеалі, досягнувши рівня В1, учень може читати адаптовану літературу (художню, не наукову) та володіти навичками листування середньої складності, що цілком достатньо для випускника школи, але не може задовольнити академічних інтересів студента.

Володіння іноземною мовою має ще одну особливість: без постійного вправлення рівень у немовному середовищі поступово втрачається. Отже, можна бути впевненим у тому, що на період завершення навчання у вищому навчальному закладі студент втратить більшість набутих у школі знань з іноземної мови.

Як свідчить лист МОН “Про організацію вивчення гуманітарних дисциплін” від 11.03.2015 “Заняття з фізичної культури в спортивних секціях можуть бути організовані як факультативи (тобто за бажанням студентів; у загальне число кредитів ЄКТС і до навчальних планів не включаються, форм підсумкового контролю не мають). Через факультативи (повністю чи частково) може плануватися і вивчення англійської мови, якщо вищий навчальний заклад вирішить, що це оптимальна форма забезпечення рекомендацій пункту 2 Листа МОН від 11.03.2015 року “Про організацію вивчення гуманітарних дисциплін” [4].

Кожен викладач, навіть, з мінімальним стажем

ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТА ДО НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

роботи у ВНЗ розуміє, що ненормативні дисципліни без встановлених навчальними планами підсумкових форм контролю будуть відвідувати лише одиниці. Й на це буде безліч об'єктивних і суб'єктивних причин. Таким чином, в дуже прихованій формі відбудеться обмеження доступу до вивчення іноземних мов для самих незахищених верств населення.

Отже, постає питання, як бути талановитому математику, фізику, соціологу або психологу, якщо він навчався не в елітній спецшколі, не за кордоном, а на селі, де іноземну мову не завжди викладають фахівці, якщо відсутні фінансові можливості для відвідання курсів з іноземних мов або оплати послуг спеціалістів з перекладу? У такому випадку подальша участь такого студента й випускника у науковому житті європейського суспільства буде значно ускладнена або унеможливлена.

Наука – це заняття для інтелектуальної, а не фінансової еліти. Якщо переглянути біографії провідних науковців, то можна помітити, що значна їх кількість походить із сільських родин. Чи не більше втратить Україна, якщо, фактично, обмежить доступ до наукового майбутнього матеріально незахищеної частині студентської молоді?

Проте наявність у навчальних планах нормативного базового курсу з іноземної мови на першому-другому році навчання та факультативних курсів з професійно орієнтованої іноземної мови на старших курсах могла би відкрити перед кожним студентом нові перспективи, адже іноземна мова перетворилася би для нього із страхопуда в мову спілкування й інструмент для професійних досягнень.

У процесі викладання іноземної мови скрізь призму професійної орієнтованості відбувається реалізація таких цілей:

- формування комунікативної, лінгвістичної й соціокультурної компетентностей, що дозволяє обирати доречні лінгвістичні та нелінгвістичні складники отриманих соціокультурних знань у відповідності до соціокультурної ситуації для продукування усних і письмових текстів;

- формування дискурсивної компетентності, під якою маємо на увазі “знання, як об'єднати граматичні форми й лексичні значення для того, щоб отримати усний або письмовий текст різних жанрів у відповідності до різних ситуацій” [5];

- формування когнітивної компетентності – інтегрованої якості особистості, до якої долучають постійне прагнення до нових знань і самовдосконалення. Брак знань з іноземної мови негативно впливає на інформаційну обізнаність,

адже новини про досягнення в обраній галузі науки залишаються закритими, допоки не з'явиться переклад;

- формування стратегічної компетентності, яка дозволяє реалізувати когнітивні потреби, особливо у процесі усного мовлення, шляхом синтаксичних, лексичних або граматичних заміни без шкоди для загального розуміння. З часом кожен студент набуває свою низку комунікативних стратегій, яка дозволяє йому вирішити комунікативне завдання будь-якого ступеню складності.

У процесі навчання відбувається формування іншомовної професійно-орієнтованої комунікативної компетентності на рівні від B2 (граничний просунутий рівень) до C1 (рівень професійного володіння) з усіх навичок мовленнєвої діяльності, реалізація яких на практиці дозволяє:

- читати без використання словника та інтерпретувати основний зміст автентичних наукових і професійно-орієнтованих текстів різних жанрів і стилів;

- сприймати на слух іншомовне мовлення в його нормативному варіанті та іншомовні тексти різних жанрів;

- здійснювати комунікацію в усній формі у межах загальноосвітньої та фахової тематики, застосовуючи мовні форми, властиві для офіційних та розмовних реєстрів професійного мовлення;

- володіти методами написання структурованої наукової роботи; стилістичними дискурсивними особливостями тексту; здійснювати комунікацію у письмовій формі (ділове листування) у межах загальноосвітньої та фахової тематики; складають резюме до професійно орієнтованого тексту; писати анотації до професійно орієнтованих україномовних текстів.

Водночас відбувається оволодіння мовними компетентностями: студенти навчаються використовувати необхідний лексичний матеріал для обговорення англійською мовою фахових тем, передбачених програмою курсу; мовні форми, властиві для офіційних та розмовних реєстрів професійного мовлення; граматичний матеріал, необхідний для розуміння і продукування професійно орієнтованих текстів; основні правила англійського синтаксису, дотримуватися норм стилістики тощо.

Наявність такої мовної підготовки дозволяє розв'язувати комунікативні завдання будь якого ступеня складності: самостійно здобувати потрібну інформацію і творчо її використовувати для підготовки й проведення презентацій, ділових зустрічей, дискусій, вільно спілкуватися з носіями

мови, висловлювати свої думки, наводити аргументи й контраргументи; уможливує сприйняття голосової фахової інформації, читання й розуміння (без словника) оригінальної іншомовної фахової літератури, задовольняючи, таким чином, академічні інтереси майбутніх науковців (а іноді й їх викладачів з фахових дисциплін).

Якщо зазначені компетентності є спільними для студентів усіх спеціалізацій, то тематична спрямованість, та, відповідно, лексична складова значно відрізняються. Проблематично тому й самому викладачу з легкістю переходити з обговорення філософських тем на фізику або хімію.

Для досягнення позитивних результатів професійно-орієнтованого курсу з іноземної мови викладач має володіти необхідним лексичним матеріалом для обговорення іноземною мовою фахових тем, передбачених програмою даної галузі знань і спеціалізації. Викладачі іноземних мов, які з року в рік працюють на тому самому факультеті, набувають знань з певної галузі науки, оволодівають потрібною термінологією, накопичують ефективні методичні прийоми, що й забезпечує ефективну підготовку студентів до сприйняття усної та письмової фахової іншомовної інформації.

В той час, як мовні курси дають лише базові знання з іноземної мови й не в змозі задовольнити академічні потреби фахівців різних спеціалізацій. Лише підготовлений викладач може навчити професійно-орієнтованої іноземної мови студентів і майбутніх науковців.

Отже, викладання іноземних мов та професійно-орієнтованого курсу, на нашу думку,

має стати одним із пріоритетних для будь-якого нелінгвістичного факультету вищого навчального закладу, який піклується про своє майбутнє та прагне виростити сучасного спеціаліста, фахівця, готового до сприйняття нових знань, самовдосконалення; науковця, спроможного на рівних спілкуватися з представниками інших країн.

1. Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 03.04.2012 р. N 409 [Електронний ресурс]. – Наказ № 664 від 29.05.2014 р. \ Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. – Режим доступу: mon.gov.ua

2. Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02. 2015 №192 [Електронний ресурс]. – Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. – Режим доступу: <http://schoolbooks.in.ua/blog/додаток-до-наказу-№192-від-20-02-2015-міністерст.html>

3. Рівні навченості англійської мови [Електронний ресурс]. – English together. – Режим доступу: http://helename.ucoz.ua/index/rivni_znan_anglijskoji_movi/0-35. – Назва с екрана.

4. Щодо особливостей організації освітнього та формування навчальних планів у 2015/2016 навчальному році. [Електронний ресурс]. – Лист МОН від 13.03.2015 № 1/9-126 \ Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. – Режим доступу: mon.gov.ua

5. Canale M., Swain M. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing [Електронний ресурс] M. Canale, M. Swain. – Режим доступу: <http://www.developingteachers.com/tchtraining>

Стаття надійшла до редакції 15.05.2015

*Не забувайте ні на хвилину
Свою домівку, свою родину.
Своїх найближчих, маму й тата,
Як нас плекала старенька хата.
Все пам'ятайте, ви ж бо людина
І вже доросла, а не дитина.
Не забувайте, не забувайте,
Шкруднощі, болі завжди долайте
І Україну свою кохайте.*

*Генріх Акулов
поет*

